

Gehoorgestremde leerders

Statistieke wêreldwyd toon aan dat ongeveer een uit elke ses mense 'n beduidende gehoorverlies toon. Binne hierdie populasie is slegs 'n klein persentasie doof terwyl die res vlakke van geringe tot ernstige gehoorverliese toon. Tipes gehoorverliese sluit sensorieneurale- (senuwee verwante), konduktiewe (middel-oor) of gemengde verliese in.

Leerders met gehoorverliese kon die verlies voor- of na taalverwerwing opgedoen het. Die impak en graad van die verlies verskil egter van persoon tot persoon. Persone wat doof gebore word kan 'n kogleêre inplanting reeds kort na geboorte ontvang, maar meer dikwels tot so laat as 6 jarige ouderdom, of selfs later. Sommige kommunikeer met 'n kombinasie van gebare en spraak. Ander ontwikkel geletterdheid en kommunikeer met normale spraak en taal. Sommige toon agterstande in die ontwikkeling van gesproke taal en geletterdheid. Die wye variasie van uitvalle beteken dat die individu se behoeftes begryp en aangespreek moet word. Al hierdie faktore moet in ag geneem word wanneer die hantering van 'n leerder in die klas aangepas moet word om sy hindernisse te oorbrug.

Sonitus gebruik die ouditief-orale metode. Die metode gebruik residuale gehoor wat versterk word en spraak word aangeleer met behulp van liplees, natuurlike gebare (Tiny Handz) en "cued articulation" (Jane Passy). Leerders met gehoorverliese is geregtig op akkommodasies en hulpmiddels om die besmoontlike toegang tot onderrig te verkry. Dit is daarom noodsaaklik dat elke leerder se uitvalle en behoeftes individueel bepaal word. Akkommodasies soos bv. ekstra tyd, vraestelle vir dowe leerders en herfrasering is beskikbaar en aansoek vir akkommodasie vir leerders kan by die Departement van Onderwys gedoen word.

Die impak van gehoorverlies

- Leerders wat op 'n baie jong ouderdom, of voordat taalverwerwing plaas kon vind, reeds 'n gehoorverlies opgedoen het se agterstande en uitvalle kan aansienlik verskil van die leerder wat op 'n later stadium na taalverwerwing 'n verlies opgedoen het. Byvoorbeeld die omvang van

woordeskat mag beperk wees wat taalbegrip en klassikale gebruik kan inkort.

- Die gehoorverlies beperk 'n kind se ervaringsveld en dan kan dit lyk of hy/sy op 'n laer vlak funksioneer.
- Die dowe of hardhorende leerder mag meer visuele leerstrategieë verkie. Dit kan 'n uitdaging vir die onderwyser wees wat hoofsaaklik steun op verbale- en ouditiewe lesaanbiedings en voorlesings.
- Leerders met 'n gehoorverlies mag die gebruik van ondersteunende tegnologie benodig om deel te neem aan die klasomgewing. Hierdie ondersteunende tegnologie kan in die vorm van rekenaars, kogleêre inplantings, gehoorapparate, FM-stelsels wees en soos individueel benodig word.
- Leerders met 'n gehoorverlies lyk dikwels geïsoleerd van die leeromgewing. Die moontlikheid vir sosiale kontak en interaksie is dikwels beperk en hierdie afsondering het 'n impak op die leerproses.
- Leerders wat nie die fyn nuanses en vinnige vloei van verbale kommunikasie kan volg nie, word duidelik benadeel.
- Kommunikasie- en spraakuitvalle mag die leerder se deelname aan besprekings voor ander in die openbaar of klas beperk.

Moontlike aanpassings wat in die klaskamer gemaak kan word om akoestiek te verbeter:

- Die vloer kan bedek word met matte om stoelgeraas te beperk. Alternatiewelik kan tennisballe onder die stoelpote geplaas word om die stoelgeraas te beperk.
- Klankdigte teëls/ muurpanele kan teen die muur geplaas word, maar moet ten minste die helfte van die muurarea bedek om klank te absorbeer.
- 'n FM-sisteem of kogleêre MiniMic toestel kan gebruik word om klank te versterk en beter akoestiek te verseker.

Algemene inligting om te onthou vir die onderwyser:

- Maak seker dat die gehoorapparaat of kogleêre inplanting aangeskakel is en werk.

- Dit is 'n uitdaging om met gehoorgestremde leerders te werk. U gaan dalk moedeloos en ongeduldig word. Moenie op hulle skree nie, want dan raak hulle ook moedeloos. Moenie dat ander leerders hulle spot oor hulle gestremdheid nie. Wees liewer ondersteunend en opbouend.
- Leerders met gehoorgestremdheid kry te doen met unieke of soms moeilike uitdagings in die klaskamer, wees dus sensitiief daarvoor.
- Onkunde ten opsigte van hul uitdagings kan tot frustrasie vir die gehoorgestremde leerder lei wat later dissiplinêre probleme kan veroorsaak.
- 'n Gehoorgestremde leerder is en bly 'n kind, enigste verskil is hul gehoorverlies. Behandel die leerder steeds soos die ander leerders en dieselfde reëls moet dus vir hul geld as vir die ander.
- Identifiseer die leerders wat nie goed kan hoor nie, in elke klas. Sodat u weet aan wie meer aandag geskenk moet word. Moenie van hierdie leerders vergeet wanneer u klasgee of assesseer nie.
- Moenie die gehoorgestremde onderskat nie. Hulle is gehoorgestremd nie verstandelikgestremd nie.

Optimale plasing vir goeie visuele en ouditiewe insette:

- Indien die gehoorgestremde leerder 'n oor het wat beter hoor (sterker is) moet die leerder so geplaas word dat daardie oor in die rigting van die onderwyser is (na die kant wat jy as onderwyser die meeste praat).
- 'n Gehoorgestremde leerder is 'n visuele leerder. Ten opsigte van visie moet die leerder jou en die bord duidelik kan sien.
- Verkieslik moet die leerder nie naby 'n dakwaaier/lugreëling sit of langs 'n oop venster/deur langs die stoep nie om geraas te minimaliseer.
- Goeie beligting is noodsaaklik aangesien die gehoorgestremde leerder baie van sy visuele sintuig gebruik maak. Maak dus seker die gloeilampe verskaf genoeg lig en indien dit stukkend is, meld dit dadelik aan.

Riglyne tydens lesaanbieding/klas:

- Verkry eers die leerder se aandag voordat u begin praat. Die leerder moet op u gesig fokus. Dit verg volgehoue konsentrasie en groot inspanning van die leerder om gesprekke te volg en daarom kan hy gou aandag verloor en moeg word.

- U as onderwyser moet nie met u rug na ‘n venster staan nie aangesien die sonlig ‘n skaduwee oor u gesig kan gooie wat dit moeilik maak vir die leerder om u gesig duidelik te sien of lippe te lees.
- Praat duidelik, maar moenie skree nie (die boodskap kan verwrongsdeur gegee word). Indien nodig, beweeg eerder nader aan die gehoorgestremde. Maak ook seker dat u nie te vinnig praat nie.
- Maak altyd seker u gesig vir liplees sigbaar is en kan duidelik deur die gehoorgestremde leerder gesien word. Skryf dus eers op die bord, draai dan om en gee dan die inligting deur.
- Verseker dat u nie ‘n bladsy voor u mond hou, kou terwyl u praat of konstant rondloop, terwyl u iets verduidelik nie.
- Maak gereelde oogkontak met die gehoorgestremde leerder en verkry eers hul aandag, voordat daar met hom/haar gepraat word.
- U kan ook gebruikmaak van ‘n “buddy” sisteem vir ondersteuning. Die vriend/vriendin kan dan help om weer ‘n instruksie te verduidelik indien hul soms makliker vir ‘n maat sal vra as hy/sy nie verstaan nie. Dit bly egter steeds die onderwyser se plig om te verseker die gehoorgestremde leerder die werk verstaan en belangrike datums vir toetse/opdragte gekry het.
- Indien moontlik demonstreer of gee ‘n visuele voorbeeld van wat u van die kind verwag, eerder as bloot ‘n verbale instruksie. Gebruik lyftaal en gebare en entoesiasme om u verduideliking te ondersteun.
- Verskaf die lesmateriaal ook in geskrewe vorm sodat die leerder kan lees/sien waarvan jy praat in die klas.
- Gebruik minder woorde as jy met die gehoorgestremde praat en herfraseer eerder as om woorde net so te herhaal.
- Probeer soveel moontlik visuele beelde en prente te gebruik wanneer nuwe konsepte verduidelik word. Kleur kan ook effektiief gebruik word.
- ‘n Interaktiewe witbord is ‘n waardevolle hulpmiddel.
- Verduidelik weer en weer totdat u sien dat die leerder verstaan. Die gehoorgestremde mag sê dat hy/sy verstaan, terwyl dit nie die geval is nie. Vra dus dat die leerder verbaliseer wat gedoen moet word, dan kan u makliker bepaal of die leerder die opdrag verstaan.
- Wees geduldig want die gehoorgestremde mag langer neem om die boodskap te verstaan as die horende leerders, onthou dat geen leerder

kies om 'n gehoorverlies te hê nie! Dit is 'n hindernis wat oorkom kan word met ondersteuning van u kant af.

- Verduidelik die moeilike of onbekende woorde aan die leerders voordat u dit gaan gebruik in die opdragte.
- Gebruik natuurlike gebare ("gestures") om u boodskap te ondersteun as u dit nodig vind. Onthou die dowe leerder sukkel om abstrakte begrippe te verstaan, hulle is meer konkreet gebonde.
- 'n Tru-projektor kan 'n uitstekende hulpmiddel wees, aangesien u steeds na die leerder kyk en hulle u gesig kan sien.
- Begin by die eenvoudige en werk dan op na meer komplekse opdragte. Fokus op kernkonsepte en raak ontslae van onnodige omskrywende inhoud.
- Wanneer u beplanning doen, beperk die lys van terminologie tot die noodsaaklike en doen baie herhaling. Let ook op dat hierdie leerders die woorde korrek uitspreek en skryf.
- Probeer om die nodige definisies en terminologie van u vak aan die begin van elke kwartaal aan die leerders te gee, sodat hulle tyd het om bekend te raak met die terme voordat u dit in u lesaanbieding gebruik. Die ouers kan u ook help deur dit met die leerders deur te gaan voor die tyd.
- Maak seker dat die leerder verstaan wat in elke afsonderlike vak van hom/haar verwag word.
- Onthou dat die gehoorgestremde leerder diktee uiters moeilik sal vind, so om te verwag dat hulle moet skryf en luister tegelyk, is bykans onmoontlik. Verskaf eerder die geskrewe notas voordat u die les aanbied. Verskaf opsommings van die inligting oor modules.
- Onthou dat multimedia of video's ook onderskrifte moet hê vir die gehoorgestremde leerder. Geskrewe notas oor die inhoud van die video kan ook help.
- Onthou dat dit uiters vermoeiend is vir die gehoorgestremde leerder wat harder moet konsentreer om by te bly. Neem in ag dat hulle meer ruskanse en onderbrekings benodig as die horende leerders.
- Leerinhoude wat meer luistervaardighede benodig, moet liefs vroeër in die dag aangebied word aangesien die gehoorgestremde "luister-

uitputting” kan ervaar. Laat dus meer tyd toe om u lesinhoud af te handel.

- Moedig die gehoorgestremde aan om deel te neem aan klasbesprekings. Leer die ander leerders om andersheid te aanvaar en met verdraagsaamheid te hanteer.
- Moenie die leerder in die verleentheid bring wanneer u sien hy/sy verward/verlore lyk nie, maar bied eerder diskreet u bystand individueel aan. Sodoende moedig u die leerder aan om by te hou in plaas van om te onttrek omdat hulle kritiek vrees. Moenie die leerder afbreek nie, bou eerder die selfbeeld op.
- Onthou dat feitlik elke les ‘n taaluitbreiding vir die gehoorgestremde is.
- Hou u kontak met die ouers en ander ondersteunende persone oop.

Riglyne tydens assessering:

- Oorweeg altyd alternatiewe vorms van assessering waar benodig. U hoef nie die standaard te verlaag om die gehoorgestremde leerder te akkommodeer nie, maar daar word van u verwag om die leerder ‘n redelike geleentheid te bied om sy kennis weer te gee.
- Onthou dat om vrae te vra en te beantwoord, huis vir die gehoorgestremde baie moeilik is. Neem tyd om die tipe vrae wat u gaan gebruik te verduikdelik en wat u verwag in u antwoorde. Leer die leerder hoe om die vraag te interpreteer en nie net “word matching” te doen wanneer hy ‘n antwoord in bv. ‘n begripstoets moet soek nie.
- Wanneer u aan die gehoorgestremde ‘n vraag vra, gee hulle tyd om dit te prosesseer en ‘n antwoord te beplan, voordat u net aanvaar dat hulle nie die antwoord ken nie.
- Laat toe vir ‘n wye variasie van assessering wat ook die behoeftes en tekortkominge van die gehoorgestremde leerder tegemoet kom, en nie sal benadeel nie.
- Laat meer tyd toe aan die gehoorgestremde aangesien hulle langer neem om vrae te prosesseer.
- Verskaf ‘n woordbank waarna leerders kan verwys in die assessering.

- Moenie die leerder probeer vasvra deur moelike taalprosesse in u vraag te gebruik nie, onthou u wil bepaal of die leerder die inhoud bemeester het en nie of hy komplekse taalstrukture kan ontrafel nie.
- MOENIE HARDER PRAAT NABY DIE GEHOORGESTREMDE MET 'N APPARAAT NIE. DIE APPARAAT VERSTERK REEDS DIE KLANK! HARDE KLANKE KAN PYNLIK WEES VIR DIE LEERDER.
- Onthou die apparaat versterk ook agtergrondsgeras! Geraas in die klas gaan die leerder verder benadeel om spraak te kan hoor.